

Piirivalvurid-“burlakid” vedasid rinnuni vees paate päästetutega

“Kõige suurema töö tegid ära paadimehed. Piirivalvurid ja kaitseliitlased olid nagu burlakid, kes sumasid rinnuni vees ja vedasid paate inimestega enda järel. Kui kedagi tänada, siis just neid paadimehi!” Pärnu maavanem Toomas Kivimägi ETV Foorum 19.01

9. jaanuaril kell kümme hommikul anti tormihoiatus ja pool

kolm päeva andis Alvar Vallau piirivalvuritele üldise kogunemise häire, sest veetase Pärnu linnas ning maakonnas oli tõusnud üle kriitilise piiri. Sel hetkel oli see Pärnus 1.80 cm üle kroonlinna nulli.

“Arvasime kõik, et häire kuulutas lihtsalt üht järjekordest õppust. Keegi ei osanud arvata, kui tõsiseks olukord muutub,” rääkis Lääne piirivalvepiirkonna Pärnu rajooni ülem kpt Margus Toomsalu.

Kella kolme ajal ulatus veetase linnas aga juba kolme meetrini. Pärnu linna rannarajoon määrati piirivalve päästerajooniks ning selle isikkoosseisu

inimeste evakueerimist Papli-Kaarli-Suvituse-Estplanaadi ja Mere puiestee vahelistelt aladelt, veidi hiljem alustati päästetöödega ka Vana-Pärnus.

Imre Velling: “Ma olin parasjagu vahis ja esimene mees, kes paatkonnaga päästeoperatsioonile läks. Siit staabist saime kõigepealt korralduse minna päästeteenistusse, kus oli kriisi-juhtimiskeskus. Siis, kella poo-

te, kusjuures ta tuli kuiva jalaga välja, mina olin rinnuni vees.

Olen päris kaua purjetanud ja igasugust tormi näinud, küll on purjed puruks olnud ja suured lained, kõige suuremat lainet, 4,5 meetrit kõrge, olen näinud Liivi lahel, kuid see Pärnu torm oli nagu filmis... Ma ei kujuta ette, mis laine kõrgus nüüd võis olla, kusagil 9 meetrit... Viskasime omakeskis nalja, et oleme nüüd ka ümber Muna-

namäe seilanud.

Inimesi oli igasuguseid enamusi olid ehmatanud ja reeglina kõik muretsevad oma vara pärast. Üks mees täni-

tas, et ära paadiga vastu ust sõida, kriibid ära!”

Kõige sügavam vesi oli Mere puiestee ja Suvituse nurgal, minule kõrini. Paadiga sõida ei jõudnud, tuul oli nii tugev. Kaks inimest istusid välisterassil aiapostide otsas ja palusid nende koer ära tuua. Küsisin, mis koer on? “Dogi,” vastasid. Tegin siis korteriukse lahti, koer oli kõrist saadik vees, kutsusime, kuid ta ise meie juurde ei tulnud. Peremees hüp-

Margus Toomsalu

Imre Velling

le nelja-nelja vahel asi nii hull ei olnud, Tammsaare tänaval sai veel autoga sõita. Hakkasime Papli tänavalt pihta, seal oli põlvist-saati vesi. Kurgo villa oli esimene, kust läksime inimesi välja kutsuma, kuid seal käis pidu ja inimesed ei olnud evakueerimisest huvitatud. Tunni aja pärast tuli aga ka nende poolt väljakutse.

Kohe järgmisest majast tõime kolm inimest välja, vanaproua lastega. Seal oli madal maa ja

Urmas Luik/Pärnu Postimees

tegevust hakkas juhtima kpt Margus Toomsalu. Pärnu piirivalvuritele tulid appi Peipsi piirkonna kaks toimkonda kahe paadiga, Valga piirkonnast kolm toimkonda ning Põhja piirkonna piirivalvurid paadiga. Valga piirkonna Lilli kordoni piirivalvurid laenasid paadi, mille pärast päästeoperatsiooni ilusti omanikule tagasi viisid. Kokku osales päästeoperatsioonis Pärnus 58 piirivalvurit ja kuus sõude- ning mootorpaati.

Pühapäeva õhtupoolikul kell neli alustasid mehed esimeste

neil polnud kuhugi minna. Nemad olidki esimesed päästetud.

Paanikat ei olnud, võib olla tundsid kõige suuremat hirmu lõbustuspargivaht ja Rannapuiestee pumbajaama valvur, nad olid teatanud, et kohekohe on vesi lõuani. Ka minu jaoks oli pumbajaamast päästmine kõige hullem, sest puud ragisid tuule käes ja mul oli tunne, et tuul tõstab paadi õhku, mootori jõud ei käinud tuulest üle... Alateadvus hakkas tööle, tekkis hirm, et mis edasi saab. Lõppes kõik aga hästi, saime mehe kät-

pas vette ja tõi ta ära.

Kõik said abi. Vähesed täna-sid. Tervise hotellis olid külmas ja toiduta 20 soomlast, kellel otsest ohtu ei olnud, viisime neile süüa ja ravimeid. Hiljem tõime ka nemad ära.

Tegelikult oli päästetute arv tunduvalt suurem. Ei jõudnud veel ühega lõpule, kui juba naabrid näitasid, et vaata - seal on ka inimesed, kelle tõime ära kuivale maale ning nimed kusa-gile kirja ei läinudki. Kriisiabi-keskus tuli neile autodega vastu ja läinud nad olid.

Järg lk 2

Harry Hein 60 neli küsimust juubilarile

EESTI PIIRIVALVE
1 : 200 000

22. veebruaril on kindralmajor Harry Hein piirivalveameti peadirektorina töötanud neli aastat, neli kuud ja viis päeva. Läbi aegade piirivalvet juhtinud meeste seas on ta vanim.

1) Milline on kõige esimene mälestus Teie elus?

Olin natuke üle kolme aasta vana, kui mulle sündis õde ja koos vanaema ning tädiga läksime haiglasse emmele külla. Küll see tee oli pikk, ja see, kes pidi õde olema, oli ka üks hirmsasti karjuv nukk. Et ma ikka nõustusin seda retke ette võtma, siis tagasiteel sain tädi seljas koju “ratsutada”.

2) Kas Te olete õnnelik?

Arvan, et jah. Igatahes mõtted ja soovid on teoks saanud. Täitunud on lapsepõlve unistus ohvitseri elukutsest, olen saanud maailmas palju ringi liikuda ja isegi soov omada just kaht poega, on täppi läinud.

Kuigi nüüd arvan, et ega tütreldki halb variant poleks olnud. Igatahes sokid, särvid, püksid jne ei peaks läbima kontrolli, et kas ikka õige omaniku jalga lähevad. Eriti nüüd, kui kõik kanname enam-vähem ühte suurust, värvitoonidki meeldivad peaaegu, et ühesugused.

3) Kuidas Te oma sünnipäeva tähistate?

Õigel päeval koduses ringis, hiljem heade sõprade, töökaaslaste ringis laiemalt.

4) Mida ootate kingilauale?

Eluaastad ja ka täitunud eesmärgid on kingituseks.

8. veebruaril pandi nurgakivi piirivalveameti uuele staabihoonele aadressil Pärnu maantee 139.

Pärast nurgakivi panekut siirdusid kohaletulnud kõrvalasuva endise Kalevi kommivabriku hoone - politseiameti kenasse raamatukoguruumi shampust jooma.

Lühiveerg

26 700 salasigaretti

15. jaanuaril pidasid piirivalvurid Narva mnt piiripunktis kinni kaubiku ja sõiduauto, millest avastasid kokku 26 700 salasigaretti. Kell 11.55 üritas piiripunkti läbida Jõhvis elav Eesti kodanik Sergei (1962), kelle kaubikust Volkswagen avastasid piirivalvurid kokku 26 000 salasigaretti. 10 800 sigaretti More Lights ja 15 200 sigaretti Prima Serebrennaja olid peidetud kaubiku kabiini lakke ehitatud peidikusse.

Kell 15.15 jõudis piiripunkti Kohtla-Järvel elav Vene kodanik Ignat (1942), kelle sõiduauto Opel Kadeti mootori- ja pagasiroom olid salasigarette täis pakitud. Piirivalvurid avastasid mootoriruumist 400 sigaretti More, tagaistme polstrist 280 sigaretti North Star ning 20 sigaretti Prima Serebrennaja.

Kaks kilo moonipuru

15. jaanuaril pidasid piirivalvurid Peipsiäärses Varnjas kinni kaks Kohtla-Järve elanikku, kelle juurest leiti kaks kilo purustatud moone. Laupäeval kell 19.08 pidas piirivalve patrull Varnja surnuaia juures kinni Kohtla-Järve elanikud Nikolai (1978) ja Alissa (1984). Isikute ja nende sõiduauto BMW läbi vaatusel leidsid piirivalvurid ligi kaks kilo purustatud moone. Piirivalvurid toimetasid isikud Varnja kordonisse ning andsid üle kohalekutsutud politseile.

Allika radaripostitsioon paigas

16. veebruaril võtsid piirivalvurid vastu järjekordse radaripostitsiooni Haapsalu külje all Lääne maakonnas, Ridala vallas Allika külas. 19nes radaripostitsioon on eelviimane Eesti rannikualadele ehitatavas mereserüüsteemis.

Rööpavargad tabatud

17. veebruaril pidas treeninglaagris olnud ERNA võistluse piirivalve kaugluure võistkond kinni kolm reksivara, kes püüdsid Narva raudteejaamast kahe kilomeetri kaugusel Tallinna poole teisaldada kõrvalraudteeharu relse. Piirivalvurid avastasid meetrisel riksijupid lahtilõigatuna Narva raudteejaamast kahe kilomeetri kaugusel. Politseiga varguspaika naastes avastasid piirivalvurid lumelt värsked jäljed ja pisut hiljem ka mehed, kes püüdsid metsa joostes oma nahka päästa. 47-e relsi varguses süüdistatavad Narva töötud Konstantin (1950), Sergei (1961) ja Maksim (1970) viidi arestikambrisse.

Tiiu Leis, Urmo Kohv

Peipsi järvel öö veetnud kalamees pääses eluga

31. jaanuari õhtul kell seitse teatas Piirissaare kohalik elanik Kalev Piirissaare radarivaatluspunkti korrapidajale, et hommikul kell kaheksa oli kohalik saare kalur TONU (1953) läinud jalgsi kalastama Piirissaare põhjapoolsele kaldale ja pole tagasi jõudnud.

Kell 19.25 alustas Piirissaare toimkond koos teate edastanud isikuga Tõnu otsinguid. Otsinguid teostati lisaks Varnja ja Mehikoorma piirkonnale ka kogu saare ulatuses, küsitleti kohalikke kalureid, kadunud isiku tuttavaid, kuid tulemusteta. Samuti

Piirivalveleht

Piirivalvurid-“burlakid” vedasid rinnuni vees paate päästetutega

Üldiselt oli info, mis meieni jõudis, üle paisutatud. Oli raske välja selgitada, mis on olulisim. Palju oli ka valeväljakutseid. Küll taheti Tartu bussi peale jõuda, küll tööle ning kutsuti abi naabritele, keda polnudki kodus. Staabi tahvlil oli pidevalt kuni kaheksa väljakutset, millest pidime valima kõige hädalisema. Kui saime teada, et majas on nelja-aastane laps, siis loomulikult toime lapse enne teisi ära.

Algul oli piirivalvuritel kasutada vaid üks paat, tund-kaks hiljem tuli neid juurde ja töö läks lihtsamaks. Kõige kõrgem oli veeseis olnud kella 7-8 ajal hommikul. Veetase sõltus ka asukohast, mulle tundus, et kõige kõrgem oli see tolle pumbajama juures...”

Pealelõunal laienes kriisipiirkond Pärnu maakonda, evakueerimist vajasis Munalau, Audru ja Valgeranna, samuti Tahkuranna- ja Häädemeeste valla rannaaladel elavad inimesed.

Enamus evakueeritud inimestest toimetati Pärnu maavalitsuse hoonesse Akadeemia tänaval ning Pärnu kutsehariduskeskuse võimlasse Pikal tänaval. Osa piirivalve isikkoosseisust organiseeris tööd kriisiabikeskustes, kuhu toimetati evakueeritud inimesi, registreerides nende andmeid ja andes abi neile, kes seda vajasisid.

Operatsiooni käigus osutati abi ametlikel andmetel 216 inimesele, piirivalvekooperatiiv päästis viis inimest Munalauult. Piirivalvuritel tuli toimetada toitu sanatooriumisse Tervis ja ravimeid 80 inimese tarvis.

Imre Velling jätkab: “Suvel muretsedud päästeülikonnad õigustasid ennast igati. Meeste tööpäev kujunes tookord 24-tunniliseks. Kuid ma nägin ka, mis staabis toimus, seal töötanud meeste vaimne koormus võis isegi suurem olla, sest neliviisi telefoni helisesid pidevalt ja päev otsa.

Lõpuks, kell 11 õhtul hakkas vesi alanema ja torm raugema. Järgmine päev oli rahulik. Siis soostusid ka need, kes olid teisele korrusele peitu pugenud, kodudest lahkuma, et mis

Pärnu kordoniski oli 9. jaanuaril “vesi ahjus”.

Leles Luhse

ma siin külma ja pimedaga käes istun.”

Margus Toomsalu: “Rääkides päästeoperatsiooni puudustest, siis üks on kindel - meedias oli tormi kohta vähe infot, teavitamine jäi puudulikuks.

Tahaksin tänada kõiki, kes tulid välja oma vabast ajast ja tegid ära suure, ohtliku töö Pärnu linna tänavatel, kus lainetas meri, tuul murdis puid ja elektriliinid olid langenud vette.

Kui analüüsida, millised olid päästekorralduse nõrgad küljed, siis näiteks ei osanud ma arvestada alguses asjaoluga, et päästeoperatsioon ajaliselt nii pikaks venib ja rakendasin tööle kõik mehed, mõtlema vahetuste peale. Õnneks oli osa paadimehi vahepeal kriisiabikeskuses soojas, kelle baasil said vahetused korraldatud.

Teine asi, tulevikus peaks muretseda ka head linnakaardid, siis saaks tegevust paremini koordineerida. Täiendada oleks vaja päästevarustust, juurde muretseda päästeülikondi. Torm näitas, et mehi võib olla sadu, kuid kui neil puuduvad vahendid, siis päästmisel neid rakendada ei saa. Tuleks

mõelda ka juhtimispunkti sooja joogi ja söögi muretsmisele, see oleks aidanud palju. Pisikesed, kuid olulised asjad. Omast käest tean, et kui ühtejärke oli vaja 15 tundi informatsiooniga tegeleda, siis lõpuks hakkas juhe nii kinni jooksuma, kuni kolleegi abikaasa tõi hamburgerit ja aju hakkas jälle tööle.

Kindlasti on vaja sellise operatsiooni tarvis moodustada omaette operatiivstaap, et piirivalve tegevus poleks samal aja häiritud.

Ootasime ka teist lainet ehk uut tormi. Öppides eelmisest oli seekord kõik paremini läbi mõeldud. Tegutsemine oli jagatud kolme faasi. I faas - laialdane ohu teavitamine läbi meediakanalite. II faas - veetase üle 150cm - vilkurite ja valjuhäälditega autode saatmine ohupiirkonda, teavitamiseks inimesi, samuti oleks organiseeritud busse inimesi ohupiirkonnast ära vedama. III faas - kui autodega enam tänavatel sõita ei oleks olnud võimalik, siis paatidega päästmine.

Maakondlikus kriisikomisjonis moodustati operatiivstaap, kuhu kuulusid kõigi struktuuride esindajad ja mis oleks vaja-

duusel hakanud päästetöid kooridneerima. Olime ootel, veetase tõusis kuni 130cm, kuid kõigi õnneks torm vaibus ja kogu tegevusest käivitusi vaid I faas. ...

Tormi tõttu oli suletud Ikla maantee piiripunkt kella 6.30 kuni 10ni. Tuule tõttu sai kannatada Ikla piirivalvekordoni magala katus.

“Vaindloo saar muutis kuju” alapealkirja all “Piiir niikus” rääkis 11. jaanuari Postimehes Eesti põhjapoolseima saare Vaindloo piirivalvur Nimrat Kütt, et saarel oli tormi ajal kõik stabiilne, paadid on alles, kuid rand olevat tundmatuseni muutunud - laine oli pinnast lõhkunud ühelt poolt ja teiselt poolt juurde vedanud. Umbes 500meetri pikkuse ja kõige laiemast kohast paarisaja meetri laiuse Vaindloo saare põhjaosa eraldas veelahe. “Kõrghetk saabus pühapäeva lõunal, kui vesi tõusis nii kõrgele, et käis üle paimeetrise kaldavalli.” ütles Kütt. Küti sõnul on ta kogenud saarel veelgi tugevamat tormi ööl, kui Estonia põhja läks ja 2000. aastal.

Tiiu Leis

Piirivalve juhtimispunkti ülevaade piirivalve tegevusest 9. jaanuari õhtul:

-Kaks paati abistas inimeste evakueerimisel Peipsil.
-Roomassaarel uputas vesi saare. Seal oli töös piirivalvelaev PVL- 202 Kati. Politsei pidi sadamapiirkonna lindiga sisse piirama, et uudishimulikud end ohtu ei seaks.
-Vilsandi saarel oli vesi tõusnud ühe meetri jagu.
-Manilaiult töid piirivalvurid ära 5 inimest, 24 neist keeldusid abist ja jäid oma majadesse tormiga võitlema.
-Piirivalvekooperatiiv käis Häädemeestel, kus torm oli mandrist

lõiganud kolm talu.
-Haapsalu kordoni piirivalvurid täitsid maavanema korraldust ja evakueerisid inimesi koolimajadesse. Sama Pärnus.
-Osmussaarelt oli Dirhami kordoniga side 21 jahimehega, kes olevalt paar päeva tagasi (neljapäeval) läinud saarele rebasejahile ja ei saanud enam mandrile. Neid majutava pere kaevus läinud joogivesi tormiga soolaseks. Kohalikud elanikud olid varunud omale joogivett kuni kaevude taastumiseni, kuid jahimeeste jootmiseks se-

da ei jätkunud. Jahimehed ja nende seitse koera päästeti tormivangist esmaspäeva pärastlõunal kopteriga.
-Ruhnu oli piirivalve- ja sadamakai täielikult vee all. Puudus nii elekter kui joogivesi. Vaid piirivalvekaater oli uppumatu.
-Ruhnu, Kihnu inimesi ei evakueeritud.
-Päästetöödel kasutatud sõidukite kulu Pärnus kokku oli 56 301 krooni.

Piirivalvurid leidsid merejäljeks poised elusana

11. veebruari hommikul leidsid piirivalvurid Saaremaa ja Muhu saare vahel merejäljeks elusana kaks eelmisel päeval uisutama läinud ja lumetormis kadunuks jäänud poissi.

Orissaare sadamast merejälje uisutama läinud ning lumetormis eksinud kaks Orissaare eriinternaatkooli õpilast leiti üheksa kilomeetri kaugusel nende esialgselt jäälemineku kohast. Kell 8.51 märkas merejälje otsinguid teostav Kuressaare piirivalvekordoni toimkond poisse Muhu külje all asuvast Koinastu laiest viie kaabeltau (umbes 900 meetri) kaugusel läänes. Otsingutel osale-

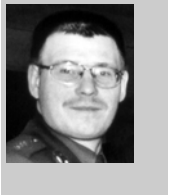
Reostustõrjujad puhastasid Häädemeeste kaevud

12. jaanuaril suundusid piirivalve reostustõrjujad Häädemeeste valda, et puhastada sealses vallavalitsuse palvel kohalike elanike reostunud kaevud. Piirivalvurid koos pumba, seda käivitava mehhanismi ja lisavarustusega suundusid Tallinnast Häädemeeste valda 12. jaanuari hommikul, kus vallavalitsuse andmetel ootas puhastamist vähemalt 13 kaevu. Kohapeal tegevate reostustõrjujate ülesandeks oli pumbata kaevudest välja mereveega segunenud joogivesi.

Päästetud 15-aastane Kennet ning 11-aastane Andrek haiglaravi ei vajanud ning lubati pärast esmaabi osutamist koju. Piirivalve sai teate poiste kadumisest 10. veebruaril kell 19.38 ning otsis poisse koostöös politsei, päästemeeti ja kohalike elanikega. Sündmuskohal puhus lõuna- ja kagutuul kiirusega 15-20 meetrit sekundis, sadas tihedat lund ning nähtavus oli halb.

Urmo Kohv

Tiiu Leis

Ago Tikk

Välispiiride problemaatika ja Schengeni ruumi kujunemine Euroopa Liidu õigusruumis

Eesti tingimustes on sellisteks asutusteks piirivalvekordonid, kes vastutavad neile kinnitatud piiriõiguse ehk konventsiooni käsitluses "piiripunkti vahelise ala" füüsilise kontrolli eest. Lisaks piirivalvekordonitele on abistavateks üksusteks füüsilise valve korraldamisel valvelaevad ja kaatrid ning patrulllennukid ja kopterid, mis teostavad majandusvööndi, territoriaal- ja sisetevete kontrolli. Eesti piirivalve taktikaliste tegevusmeetoditena riigipiiri valve korraldamisel on kasutusel jalgsi ja auto-, motopatrullid, aga samuti tehnilise ja elektroonilise vaatluse vahendid ning süsteemid.

Patrullide tegevusajad ja piirkonnad ning liikumistihedus määratakse kindlaks vastavalt kohalikele looduslikele- ja ilmastikutingimustele ning eelnevalt koostatud riskaialaluudele, samadest kriteeriumidest lähtutakse ka elektrooniliste valvetsüsteemide planeerimisel ja kasutamisel.

Rahvusvahelise koostöö vastavus nõuetele

Konventsiooni artikkel 7 sätestab, et lepinguosalised toetavad üksteist ning teevad tihedat ja püsivat koostööd kontrolli- ja valvetsüsteemide tõhusaks täitmiseks. Praktikast tähendab see seda, et liikmesriikide vahel toimib koostööd rahvusvahelisel ja siseriiklikul tasandil, mille käigus muuhulgas:

- osaletakse liikmesriikide osalusega rahvusvaheliste organisatsioonide töös;
- toimib mitmetasandiline koostöö liikmesriikide pädevate piirivalve- ja politseiasutustega;
- toimib koostöö siseriiklike pädevate politsei, migratsiooni- ja tolliasutustega

Aluse selliseks tegevuseks annab Eesti piirivalvele Siseministri 24. aprilli 1997. a määrus nr 6 Piirivalveameti põhimääruse kinnitamine, millega kinnitatud põhimääruse p13 lg7 sätestab, et Piirivalveamet osaleb kehtestatud korras läbirääkimistel riigipiiri valvamist puudutavates küsimustes ning suhtub ja teeb koostööd välisriikide piirivalveasutustega ja ametiisikutega. Nimetatud koostöö on praktiliselt toimunud alates 1992 aastast, kuid õigusliku regu-

latsiooniga ja alusega koostöö algusajaks tuleks siiski lugeda perioodi alates 1994 aastast, kui sõlmiti esimesed siseriiklikud ja rahvusvahelised koostöökokkulepped ja protokolliid. Kronoloogilises järjestuses:

Siseriiklik koostöötasand

- politsei, kaitsepolitsei, piirivalve ja tolliameti vaheline koostöökokkulepe (1994 aprill)
- tolliameti ja piirivalveameti koostöökokkulepe (21.11.2001)
- piirivalve ja politsei koostöökokkulepe (11.11.2002)
- kaitsepolitsei ja piirivalveameti koostöökokkulepe (03.04.2003)

Rahvusvaheline koostöötasand

- Eesti Vabariigi Valitsuse ja Läti Vabariigi Valitsuse vaheline kokkulepe ühise piirikontrolli organiseerimisest (30.08.1994);
- Protokoll Eesti Vabariigi piirivalveameti, Soome Vabariigi piirivalveameti ja Vene Föderatsiooni piirivalvevägede vahelisest koostööst Soome lahel piiride valvamisega seotud küsimustes (29.11.1994);
- Eesti Vabariigi piirivalveameti ja Soome Vabariigi piirivalveameti koostööprotokoll (29.11.1994);
- Eesti Vabariigi piirivalveameti ja Vene Föderatiivse piirivalvevägede koostööprotokoll (29.11.1994);
- Protokoll Vene Föderatsiooni föderaalsete piirivalveteenistuse ja Eesti Vabariigi piirivalveameti koostööst operatiivjälitustegevuse valdkonnas (29.11.1994);
- Eesti Vabariigi Valitsuse, Läti Vabariigi Valitsuse ja Leedu Vabariigi Valitsuse vaheline kokkulepe koostööst riigipiiri küsimustes (23.11.1994);
- Eesti Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi rannavalve koostööprotokoll (10.06.1998)
- Eesti Vabariigi piirivalveameti ja Läti Vabariigi riikliku piirivalve koostööprotokoll (10.06.1999);
- Eesti Vabariigi piirivalveameti ja Poola Vabariigi piirivalve vaheline koostöödeklaratsioon (25.08.1999);
- Eesti Vabariigi piirivalveameti ja Ukraina riikliku piirivalvekomitee koostööprotokoll (08.12.1999);
- Protokoll Eesti Vabariigi piirivalveameti ja Ungari Vabariigi piirivalve vahel piiridel toimuva organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse alase koostöö korraldamise osas (06.11.2001)

Eesti piirivalve sõnum Euroopa Liidule

Alates integratsiooniprotsessi algusest 1997 aastal on Eesti piirivalve oma õigusliku arengu ja praktilise tegevuse tõhusdamise läbi tõestanud, et tegemist on arvestatava institutsiooniga ning tõsiseltvõetava partneriga illegaalse migratsiooni ja organiseeritud kuritegevusega võitlemisel. Autori arvates on oluliseks panuseks sellise võrdväarse partnerluse saavutamisel Eesti Vabariigi piirivalve konseptsiooni väljatöötamine 1992-1993, kus juba praktiliselt alles taastatud piirivalveorganisatsiooni üheks konseptuaalseks rolliks oli Eesti Vabariigi lähtumine Euroopa Ühenduses kehtivatest piiride valve põhimõtetest kui ühest eeldustest Eesti Vabariigi integreerumisele Euroopa Ühendusse.

Liitumisläbirääkimiste lõpus oli Eestil näidata, et on olemas ja toimib ühtne, piisavalt volitustega organisatsioon - Eesti piirivalve, mille alla on moodustatud ühtsete struktuuri, tegevuspõhimõtete ja ülesannetega praktikas toimivad piirivalveüksused mille igapäevase tegevuse juhtimiseks ja korraldamiseks eksisteerib läbipaistev juhtimisüsteem, selgelt määratletud käsuviin ning on olemas konkreetsed visioonid tulevase arengu osas. Riigipiiri valve ja piirikontrolli teostamisel praktikas oli saavutatud kaks väga olulist eesmärki: 1) rajatud oli tihe piirivalvekordonite ja piiripunktide võrgustik; 2) kogu piiri ulatuses rakendati ühtseid valve- ja kontrolli protseduure. Samuti oli nimetatud perioodiks olemas vajalik õiguslik alus ülesannete täitmiseks, vastu olid võetud kõik minimaalse tegevuse aluseks vajalikud seadused ning jätkus pidev tegevuseks vajalike õigusaktide analüüs ja Euroopa Liidu õigusaktide, nende põhimõtete ja sätete järkjärguline integreerimine siseriiklikusse seadusandlusesse. Organisatsiooni professionaalsuse seisukohalt vaadatuna võis tõdeda, et on olemas teotaheline ja motiveeritud isikkoosseis, mis avaldus sellest, et piirivalvurid on oma ala professionaalid, kes suudavad ja tahavad paremini töötada ning oma riigi ja organisatsiooni patrioodid, kellel on usk organisatsiooni arengusse ja kes on valmis kaasa minema uuendustega. Järigne

ETV lootusrikkalt reostustõrjest

reostustõrje plaani, piirivalvel on küll siseministeeriumi poolt kinnitatud tegevuskava, aga kuna ulatusliku reostuse puhul tuleb kaasata ka välisriike, siis peab reostustõrje plaani heaks kiitma valitsus. Vaja oleks alusdokumenti, mis näitaks,

kuidas käituda, kes kellega kontakteerub, kes võtab vastu otsuse...

Kui Alambraga toimunud õnnetus toimuks täna, saaksime võrrelda selle viie aasta taguse reostusega täna kõigele vaatamata paremini hakkama.

Eesti lõuna- piiri teke

Maakondade piiridest

Gustav Adolfi ajal kohtukondadena tekkinud Liivimaa maakond polnud oma rahvuslikult koosiselt ühtlaselt moodustatud. Eesti rahvusega Tartu ja Pärnu maakondade piirid olid põhjas vastu Eestimaa ja lõunas vastu Riia kreisi ning Väina jõge, nende alla kuulus ka puhtalt lätikeelset kihelkondi, milline asjaolu teadagi osutus segavaks kohtumõistmisel (igas maakonnas oli olemas üks maakohus), eriti tunnistajate ülekuulamise puhul vajati mitme keele tõlke. Selle segava asjaolu kõrvaldas kohalikku päritolu energiline Liivimaa kindralkuberner J. J. Hastfer, kelle korraldus 4. oktoobril 1693 fikseeris maakondade (kohtukondade) piirid niivisi, et peamine tähelepanu pöörati elanikkonna rahvuslikule koosseisule. Uue jaotuse põhjustas mitte ainult vajadus arvestada Liivimaa rahvuslikke erinevusi, vaid ka asjaolu, et senised maakonnad olid oma suuruselt liiga erinevad. Seega tõmbasid rootslased esimese piiri eestlaste ja lätlaste vahele juba aastal 1693.

Peale Põhjasõda läksid Eesti ja Läti alad Vene impeeriumi koosseisu ning koos impeeriumi administratiivse arenguga arenesid ja muutusid mõnevõrra ka siinsed sisemaised piirid. 19. mai 1781 ukaas "Määrus kubermangude vaheliste ja iga kubermangu maakondade vaheliste piiride kohta" nägi ette kubermangude ja maakondade vaheliste piiride kehtestamise, nende mõõdistamise ja piirikaartide koostamise. Kubermangude vahelise piiri mõõdistamist alustati 1784. aastal ja enamus töid lõpetati 1788. Peaaegu samaaegselt kubermangu piiri mõõdistamise protokolliga sai valmis ka kubermangude piiri kaart mõõtkavas 1:42000 nimetusega "Geometrische Delination von der de Anno 1784 bis 1786 regulierten Grenz zwischen dem Reval und Rigischen Gouvernements", millele olid alla kirjutanud mõlema kubermangu komisjoni liikmed ja kaart jõudis kooskõlastamiseks Ülemkorrakohtu tsiviildepartemangu Tallinnas 23. märtsil 1789.

Eestimaa kubermangude piiridest

Uute eestikeelsete Tartu ja Pärnu maakondade lõunapiirid said siis enamvähem selle piirjoone, mis kestis 1917. aastani. 15. veebruaril 1917 sunniti Nikolai II troonist loobuma ja juba 18. veebruaril 1917 andis Eestist pärit Duma saadikud (J. Tõnisson, O. Strandman, J. Vilms ja P. Pöld) Vene Ajutise Valitsuse esimehele vürst Lvovile üle projekti ühtse Eestimaa kubermangu moodustamiseks. 30. märtsil 1917 andis Venemaa Ajutine Valitsus välja määruse Eestimaa kubermangu ajutise administratiivse juhtimise kohta ja selles olid määratud ka kubermangu uued piirid, kuid täpset etnilist piiri jälgimata. Seejärel kuulub Orajõe valla läti keelse Salaci valla koosseisu ja eestikeelsed Arakste, Laatre ja Mõisaküla vallad aga Valmiera maakonda. Omavalitsuste ja kohalike omavalitsuste seaduse maksmapanemise 22. juunist 1917 määrati 10-liikmeline Eesti-Läti segakomisjon, kelle ülesandeks oli rajada etnilisel alusel piir Lätile ja Eestile kuulunud Liivimaa osade vahel. Vaidluste korral valdada või nende osade kuuluvuse üle ühte või teise kubermangu peeti vajalikuks vaidlused lahendada rahvahääletuse teel.

Muuhulgas oli ette nähtud ühendada Eestimaa kubermangu viis eestlastega asustatud maakonda senisel Liivimaal - Tartu, Viljandi, Võru, Pärnu ja Saaremaa.

1917. aasta sügisel oli komisjoni Valgas mitu nõupidamist. Esialgsed kokkulepped piiri kulgemise kohta saadi Tsooru ja Mõisaküla, Laatre (Plaatore) asjus. Siiani on säilinud Vana-Laitsna (Veclaicene) valla, kus eestikeelset elanikke oli ligi 60% palvekiri segakomisjonile valla ühendamiseks tulevase Eestimaa kubermangu. Koos Vana-Laitsna küsimusega jäi lahendamata veel Ainazhi-Heinaste ja Valga saatus, sest 1918. aasta algul lõpetas Iskolat, so läti enamlaste (Iskolat - Ispolnitselnõi Komitetatvi) komisjoni töö. Kuid eestlastest enamlasted olid vähemal 1918. aasta alguses valmis tunnustama Eesti töörahva riiki Vene Ajutise Valitsuse poolt antud piires. Seda näitab 19. jaanuaril 1918 koostatud Eesti Töörahva-Kommuuna Põhjusseaduse eelkavatsus, kus kirjutatakse, et Kommuuna piirkonda kuulub endine Eestimaa kubermang ja Narva linn.

Uute riikide piir 1919-1920

Piiride küsimus tõusis päevakorda Eesti ja Läti välisdelegatsioonides 1919. aasta algul, kui mõlemaid delegatsioone esitasid Pariisi rahukonverentsil oma vabariikide tunnustamise memorandumid, mis pidi kindlasti sisaldama ka piirialade määratlemise. Korraldati isegi delegatsioonide ühiskoosolekuid, kus püüti piiri asjus üksmeelele jõuda, et rahukonverentsile vastukäivaid ja enast blameerivaid nõudmisi mitte esitada.

Piiriküsimuse arutamise aluseks valitsuste tasandil 1919 oli eestlaste käes suur osa põhja-Lätist, millest eestlaste oma küll ajalooliselt endale kuuluvaks pidasid. Põhjustuseks olgu näide kitsarööpmelise Pärnu-Valga juurdeveoaudtee rajamise ajast 1893.-95. aastal. Osa raudteest asus tulevase Läti riigi territooriumil, kuid just selles piirkonnas, kus valdavalt elasid eestlased. Praeguse Läti territooriumil asuvate jaamade ametlikud nimed alates Mõisakülalt Valga poole olid järgmised: Ipiki (Oobiku), Kirbeli (Kirbelhof, Kirbla), Ruijena (Ruhja), Naukseni (Nauksi), Piksari (Piksaare), Omuli (Stalengof, Oomuli), Ergeme (Härgmäe). Kõigil seitsmel jaamanimel on eestikeelse veste olemas, mis viitab sellele, et olid olemas ka inimesed, kes neid nimesid kasutasid.

Juba kubermangu piire käsitlevatel läbirääkimistel saavutati üsna kiiresti kokkulepe järgida piirjoone ajamisest etnilist printsiipi. Kuid see printsiip, mis nii enesestmõistetav ja loogiline oli paberil, sisaldas endas lahendamatu ülesannet tegelikkuses. Kõikides tulevase piiriäärsetes maakondades ja valdades oli asustus mitmetel põhjustel juba ammusest aegadest üsna tugevalt segamini pööratud.

1897. aastal korraldatud ülevenemaaline rahvaloendus näitas toileks ajaks toimunud muutusi etnilises koosseisus piiriäärsetel aladel (Valgas näiteks 4453 lätlast ja 3594 eestlast). Veel rohkem muutusi tõi kaasa I maailmasõda ja sellele järgnenud sündmused (oktoobris 1919 oli Valgas 7064 eestlast ja 5496 lätlast). Kubermangu piiride ajamisel

Eesti kolmest õlitõrje laevast kaks on vananenud ning plaanitakse lõigata vanarauaks, kolmas laev Kati täidab aga lisaks veel teisi piirivalvekohustusi ning ei jõua vajadusel kuidagi seadusega ettenähtud kuue tunni jooksul ükskõik millisesse kohta Eesti territoriaalvees.

Piirivalveameti reostustõrje-jaoskonna ülem Silver Vahtra: Praegusel ajal ei ole piirivalvel reostustõrje tehnikat piisavalt, see on fakt, meil on siiski mingisugune võimekus, et alustada reostuse lokaliseerimist ja seejärel likvideerimist. Eelkõige on meil puudu laevadest, mis oleksid korraliku tankimahuga alates 100st kuni 600 tonnini.

Eestis on loomisel õli reostuse likvideerimise sihtkapital, kust finantseeritakse varustuse ostmist ning näiteks sellise reostuse likvideerimist, mille allikat pole võimalik kindlaks teha.

Eelkõige vajab Eesti toimivat

SPORT SPORT SPORT

Aasta parimad sportlased teada

15. jaanuaril toimus Haanjamehe talus Võrumaal, Piirivalve Spordi Keskklubi üldkoosolek ja 2004 spordiaasta pidulik lõpetamine. Nagu kombeks, autasustas Piirivalve SKK juhatus parimaid: Parim "Orienteeruja" 2004 - **Jane LAUTER**
Parim "Laskur" 2004 - **Meelis SAAR**
Parim "Noorsportlane" 2004 - **Kerda TIMMUSK** neidudest ja **Janek LAUTER** noormeestest
Parim "Jooksja" 2004 - **Miina LILLEPRUUN**
Parim "Võrkpallur" 2004 - **Maarja KAPSI**
Parim "Kalastaja" 2004 - **Aivar KARPSON**
Parim "Suusataja" 2004 - **Jaani KALEV**

Piirivalve päästis möödunud aastal 301 inimelu

Fotode autor on Punase risti ordenisaaja, elupäästja, Alajõe kordoni hõljukijuhut Väino Kask, kes päästis mullu 3. aprillil Peipsilt 144 kalameest.

Möödunud aastal viis piirivalve merel ja piiriveekogudel läbi 69 otsingu- ja päästeoperatsiooni, mille käigus päästeti 320 hätta sattunud inimesest 301. Haigete transportimist teostati 96 korral. Eesti vetes hätta sattunud veesõidukite abistamisel osutati püksirabi viiel korral, mootoririkete puhul tuli piirivalvel abi osutada 24 korda. Suurimateks päästeoperatsioonideks olid 144 kalastaja päästmine mullu 3. aprillil Peipsi järve lagunevalt jäält ning 38 hättasattunud matkaja päästmine Emajõe Suursoost 17. ja 18. detsembril.

Eesti piirivalve registreeris möödunud aastal ühtekokku 1542 sündmust. Eesti piiril peeti kinni 42 võltsitud dokumentide kasutajat, kehtetu dokumentide avastati 146-l korral. Tagaotsitavaid isikuid peeti kinni 147, tagaotsitavaid sõidukeid aga 11. Salakaubavedajaid tabati mullu 112-l korral ning avastati neli õigusrikumist seoses narkootikumidega. Kalapüügi- ja jahieeskirjade rik-

kumisi avastati 169 juhul.

Riigipiiri ebaseaduslike ületajaid tabati 210, neist 126 piiririkkujat peeti kinni Eestisse sisenemisel ja 84 Eestist väljumisel. Mullu saatis piirivalve Eesti piirilt tagasi 2049 välismaalast. Tabati 234 välismaalaste seaduserikkujat ning Eestist välja saadeti 65 isikut.

Eesti kodanike väljasaatmise teistest Euroopa Liidu riikidest on muutunud raskemaks, kuna viisavaba viibimisaja arvestamine on keerukas: piirituletust enam ei fikseerita ning templit passi ei lööda. Naaberriikide piirivalvelt vastu võetud isikuid oli 399 ning üle antud isikuid 426.

Möödunud aastaga võrreldes on see arv suurenenud seoses isikute väärarusaamaga, et Eesti ja teiste EL riikide piiri saab juba praegu ületada ilma dokumentideta. Tegelikult nõuab näiteks Läti iseseisvalt reisivaltselapselt sünnitunnistust ja volikirja. Rahu vahelisi vedusid teostavad veoautod peavad omama EMÜ veoluba.

Piirivalve Spordi Keskklubi lahtine kalapüügi võistlus PIIRIPURIKAS 2005

www.zone.ee/piiripurikas
Võistlus toimub erinevatel aastaaegadel. 1. etapp 05.03.05 Peipsi järve, Aarde Villa (püüdmise aeg 4 tundi); 2. etapp 23.04.05 Pärnumaa, Reiu jõgi (püüdmise aeg 5,5 tundi); 3. etapp 13.08.05 Viljandi- ja Oisu järve (püüdmise aeg 6,5 tundi); 4. etapp 10.09.05 Kohtselg hiljem (püüdmise aeg 7,5 tundi). **Punktid:** Kõige suurem kala (pikkuselt) 10 punkti, 8, 6, 3, 2,

1, 1, jne. Kõige väiksem kala (pikkuselt) 10 punkti, 8, 6, 3, 2, 1, jne. Koguseliselt kõige rohkem kala 5 punkti iga 0,5 kg pealt. Osalemine etapil 15 punkti.
Klassid: Põhiklass, noorte klass, naiste klass, perede klass (*ainult võistkondlik*). Perede klass; 2 inimest, vähemalt üks täiskasvanu ja laps kuni 18 a. Üldarvestuses (põhiklassis) peaauguhinna rändkarika Piiripurikas 2005 saab võistleja,

tekisid laharvarumused piiriäärsete valdade kuuluvuse küsimustes. Eriti teravalt tõusis esialgu esile Ikla-Ainazhi ümbruse segaasustusega piirkondade, Kõnne ja Vana-Laitsna valla ja Valga-Valka kuuluvuse selgitamine.

1919. aastal oli ülesandeks rajada piiri uute riikide, mitte enam kubermangude vahel ja ka naabrite suhted olid hoopis teistsugused. Lätlastel lahenedes korra loomine omal maal hoopis raskemalt kui eestlastel, sest vahepeal oli Lätis samaaegselt isegi kolm-neli valitsust. Eestlased olid aga suutnud punaste väed Eesti piiridest välja lüüa ja von der Goltzi juhtimise all olevale Rauddiviisile kõvasti varbale astuda. 1919. aastal alanud läbirääkimistel langesid valdade kuuluvuse küsimused kogu piiri ulatuses kuidagi isenesest teisejärgulisteks ja põhi-probleemiks naabrite vahel muutus Valga, mis tookord oli täielikult Eesti sõjavägede käes. Juba 13. sajandi lõpul kirjalikes allikates mainitud ja alates 1584. aastast linnaõigusi omav asula oli eesti-läti asuala piiril ning mõlemad pooled esitasid nõudmise sellele linnale. Lätlastele oli Valga linna kuuluvus eriti valuline küsimus, sest suur osa rahvusliku liikumise (Cimze seminar, esimene laulupidu) ja uue riigi loomise algatustest (punase Läti Vabariigi moodustamine) oli alguse saanud Valgast. Valga jagamise küsimustest on palju kirjutatud (Päts, 1927; Medijainen, 1990; Arumäe, 1995; jt.), seetõttu siin neid probleeme enam ei käsitleta.

Esimene Eesti-Läti Piiri Segakomisjon tegutses alates 15. septembrist 1919 kuni 29. veebruarini 1920. Tol korral kujunes komistuskiviks Valga-Valka linna kuuluvuse küsimus. 12.-14. oktoobril 1919 korraldati rahvahääletus Valgas, 14 179 hääletajast olid 7064 eestlased ja 5496 lätlast, kuid seepeale teatas Läti delegatsiooni juht, Valgast pärit advokaat V. Samuels, et arvud pole piiri rajamisel üldse määravad.

Eesti lõunapiiri teke

Läti rahvusarmee 1. paraad 1919 augustis. Vasakult: kpt Spandegs, kol-It'n Kalnīsh, president Ulmanis, kol-It'n Tallents,

Kokkuleppeid saavutamata lõpetas see komisjon oma tegevuse. 13. jaanuaril 1920 alustati piiri küsimustes uuesti läbirääkimisi. Vahepeal oli Eesti sõlminud eduka rahu Venemaaga ja asus nüüd seda suurema innuga määrama rahvusliku piiri lõuna suunal. Lätlased, kellele Eesti edu ei meeldinud, lootsid leida piiriküsimuses mõne välisriigi toetust ja alustasid oskuslikult teravat kampaniati Eesti vastu. Eesti poole ajakirjandus võlgu ei jäänud. Kogu 1920. aasta veebruar ja märtsikuu käis ajakirjanduses terav sõnasõda. Levisid kuulused lätlaste peatselt sõjast Eesti vastu. Kahe värse riigi piiritüli ei saa kuidagi ületähtsustada, lätlaste rünnakud Eesti aadressil olid osaliselt tingitud sisepoliitilistest kaalutlustest ja lähenevatest Asutava Kogu valimistest Lätis. Kindral Balodis ütles Eesti esindajale Riias kapten Jürgensonile, et seni kui tema on ülemjuhataja, ei alusta Läti mingit sõjakäiku Eesti vastu. Samal ajal aga tegutses piirikomis-

jon kindlameelselt edasi, kumbki pool endale järeleandmisi vastaspoole nõuete suhtes ei lubanud. Läbirääkimised piirijoone asukoha määramiseks jooksid järjekordselt umbe ning mõlema riigi esindajad leidsid mõistliku olevat pöörduda kolmandate riikide poole. Sel ajal asus Riias Entente'i poolt loodud Poolale abiandmise ja varustuse komisjoni Balti (Eesti, Läti ja Leedu) järelevalve komisjon, kelle ülesandeks muu hulgas oli jälgida siin asuvate saksa väeosade desarmeerimist. 22. märtsil 1920 sõlmiti Valgas Eesti ja Läti vahel piirikonventsioon, milles nähti ette piiriprobleemide lahendamiseks uue segakomisjoni moodustamine. Asutati Eesti-Läti Piiri Vahekohus (nimetati ka Aukohus), kuhu kuulusid kaks esindajat kumbki riigist ja mille esimeheks sai Briti komissar Balti riikides inglaseest kolonel Sir Stephen George Tallents (20.10.1884 - 11.09.1958).

Järgneb

Piirivalve ostab AS-ilt Ramo 12 mootorsaani

14. veebruaril allkirjastati 12 mootorsaani ostu-müügi leping AS Ramo-ga. Piirivalve saab saanid kätte hiljemalt saja päeva pärast.

Piirivalveamet valis mootorsaani ostmiseks välja kuulutatud riigihankekonkursil parimaks pakkujaks AS-i Ramo, kelle saanide hind, tehnohooldusvõimalused ja varuosade allahindluse protsent tunnustati sobivaimaks. Ramo on valmis müüma

piirivalvele 1,963 miljonit krooni eest 12 kahekojalist ja neljataktilist mootoriga Arctic Cat mootorsaani koos lisavarustusega, kusjuures ostusumma sisaldab ka saanijuhtide koolitust.

Mootorsaani ostmise riigihankel võtsid pakkumiskutse dokumendid välja viis firmat, kellest kolm tegid ka reaalse pakkumise. Ühe pakkuja esitatud dokumendid ei vastanud riigihangete seadusele.

Piirivalve korraldas mootorsaani ostmiseks riigihange juba teist korda, kuna mullu sügisel korraldatud hange osutus seadusevastaseks. Riigihangete amet tuvastas toona, et mootorsaani ostmise dokumendis toodud tehnilised nõudmised võisid anda eelise ühele pakkujale.

6. fotokonkurss Piirist piirini algab taas

Seekordsele fotokonkursile on oodatud eelkõige piirivalve taasloomist ja algatajaid kajastavad fotod, kuna möödub 15 aastat piirivalve taasloomisest.

Konkursi korraldajad ootavad sel teemal konkureerima kahes kategoorias fotosid, kus esimeses konkureeriks taasloomist kajastavad fotod ja teises vastloodud piirivalve tegevust kajastavad fotod. Aastaarvudes - I periood 1990-1992 ja II periood 1993-1994. Varasematel konkurssidel on mõlemast perioodist fotosid konkureerinud ja edukad on olnud saarlased. 1998. aastal Mart Mets reportaazhiga, mis näitas piirival-

ve 1994. aasta suurema operatsiooni kulgu, kus oli tegemist jõulude eel illegaalselt Eestisse saadud kurdide Sörve teist toimetamisega lähtemaale Läti Vabariiki.

Piirivalve veteran Sulev Truuväärt sai esikoha 1999. aastal fotoseeriaga "Taasloomine" mis oli ülalmainitud I perioodist.

Kuna konkursil osalemise võimalus on kõigil piirivalves teenivatel ja teeninud piirivalvuritel, siis ootame rohkelt osavõttu. Ka vaba teema kategooria peaks anda selleks soodsa võimaluse, sest siin saab osa võtta etteantud teema väliselt.

Digitaalne fotokaamera ja arvuti on tõstnud foto populaarsust, kergendanud fotode käsitlemist. Siinkohal annaks soovitus neile, kelle algmaterjal on must-valgel negatiivil, saatke konkureerima kindlasti need koopiad, mis on tehtud digilaboris, tulemused on kindlasti paremad. Loodame konkursi informatsiooni jõudmist iga piirivalvurini ja sealt edasi nendeni, kes varem aktiivselt pildistasid, kuid enam piirivalves ei tööta.

Parimad fotod jäävad piirivalve arhiivi, kus nad leiavad kasutamist piirivalve ajalugu käsitlevates väljaannetes.

Jaan Rõõmus